

מפת הדרכים לעתיד ופיתוח התעשייה בנגב

אביב חצבני ויוהן אטלן

פתח דבר

עבודה זו הינה פרי עבודה משותפת של התאחדות התעשייתיים – מרחב דרום ומועצת הנגב.

תהליך העבודה ונייר המדיניות גובשו לאור ההבנה המשותפת, לרשויות המקומיות, התעשייה וגופי המגזר השלישי בנגב, כי יש להבטיח את המשך התפתחותה ושגשוגה של התעשייה הדרומית, זאת לאור היותה מאיץ כלכלי מרכזי ומשמעותי בעתידו ובצמיחתו של הנגב כולו. שכן, התעשייה הייתה מאז ומעולם עוגן ומנוע כלכלי ותעסוקתי מרכזי בנגב, תוך שהיא מייצרת עשרות אלפי מקומות תעסוקה באופן ישיר ומאות אלפי מקומות תעסוקה נוספים באופן עקיף ע"י פיתוח מגזר המסחר והשירותים.

מטרת העבודה הינה להביא לעיצוב וקביעת מדיניות מוסכמת ומשותפת לתעשייה ולהנהגה הכלכלית האזורית, המקבלת ביטוי בנייר מדיניות משותף, הסוקר את מצב התעשייה הדרומית כיום, סוגיות ואתגרים עימם מתמודדת התעשייה, מבט משווה לתעשייה הישראלית כולה והסביבה הגולבלית.

כמו כן, כולל הנייר המלצות מוסכמות לביצוע ע"י המנהיגות האזורית לשימור וחיזוק הקיים מחד, ולביצוע צעדים משותפים ליצירת הזדמנויות נוספות לפיתוח תעשייה מתקדמת בנגב מאידך. זאת תוך ראייה משותפת כי עתיד והתפתחות התעשייה בנגב שלוב בעתידו והתפתחותו של הנגב כולו, על היבטיו השונים: חברה, תעסוקה, רווחה, השכלה, צמיחה ברת קיימא וכלכלה.

עבודה זו מאמצת ומתייחסת להמלצותיהן של הועדות הממשלתיות:

1. דוח הועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית, ינואר 2018 (תוכנית 'נטו תעשייה')¹

¹ לדוח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית
https://mof.gov.il/committees/israelindustrypubliccommittee/report_israelindustrypubliccommittee.pdf

וועדה ממשלתית בראשות מנכ"ל משרד האוצר, מר שי באב"ד, ובהשתתפות נציגי משרד ראש הממשלה, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד העבודה והרווחה והתאחדות התעשייתיים.

עבודה זו התמקדה בצעדים הנדרשים על מנת להביא להגדלת הפריין בתעשייה הישראלית וקבעה כי יש להתמקד בשלושה נושאים עיקריים:

א. ייצור מתקדם – מו"פ וחדשנות טכנולוגית.

ב. כוח אדם מיומן

ג. נטל רגולטורי

2. מפת דרכים רגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית²

מפת הדרכים גובשה ע"י המכון הישראלי לדמוקרטיה, אגף טיוב הרגולציה במשרד ראש הממשלה, היחידה לקידום השקעות זרות במשרד הכלכלה והתעשייה, אגף אסטרטגיה במשרד הכלכלה והתעשייה, אגף החשב הכללי במשרד האוצר והתאחדות התעשייתיים בישראל.

עבודה זו נולדה לאור הנטל הרגולטורי והבירוקראטי עימו מתמודדת התעשייה בתהליך הקמת מפעל חדש בישראל ולהביא לשקיפות והוגנות בתהליך הקמת מפעל חדש.

מפת הדרכים פורסת את תהליך הקמת מפעל חדש בישראל וכן את משך הזמן הכולל הלוקח להקמת מפעל חדש. כמו כן, כוללת העבודה השוואה בינלאומית רחבה המקבלת ביטוי במסגרת נייר מדיניות זה.

כמו כן, מתייחסת העבודה לתהליכים ממשלתיים נוספים שמטרתם להביא להפחת הנטל הרגולטורי והבירוקראטי בישראל, תוך בחינת השפעתם על התעשייה הדרומית בפרט:

1. תהליך הפחתת הנטל הרגולטורי והבירוקראטי³

בהתאם להחלטת ממשלה⁴ 2118 מחודש אוקטובר 2014, נכנסו משרדי הממשלה, בהובלת משרד ראש הממשלה, לתוכנית חומש להפחתת הנטל הרגולטורי והבירוקראטי.

² למפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית

https://www.idi.org.il/media/10672/hurvitz2018_regulation_regulatory-roadmap-for-the-investor_summary.pdf

³ לאתר הרגולציה הממשלתי ותהליך הפחתת הנטל הרגולטורי והבירוקראטי <http://regulation.gov.il>

⁴ להחלטת ממשלה 2118 להפחתת הנטל הרגולטורי

<http://www.pmo.gov.il/policyplanning/Regulation/Documents/dec2118.pdf>

במסגרת זו, נקבעה כי על כל אחד ממשרדי הממשלה להביא להפחתה של 25% בעלות הישירה המצרפית של הבירוקרטיה במשרדו.

כלי מדיניות מרכזי העומד לרשות המנהיגות האזורית לשיח עם משרדי הממשלה להפחתת הנטל הבירוקראטי בנגב, מול הרגולטורים האזוריים.

2. הרפורמה ברישוי עסקים⁵

רפורמה שמטרתה לשפר וליעל את הליכי רישוי העסקים ולהקל ככל הניתן על בעלי עסקים ועל המעוניינים לפתוח עסקים חדשים בישראל. זאת, תוך כדי הקפדה על המשך הפיקוח על העסקים על-מנת להבטיח את מטרות חוק רישוי עסקים.

בהתאם לזאת, קבעה החלטת ממשלה⁶ 1007 מועדים מוסדרים לפרסום המפרטים האחידים.

רפורמה זו מסייעת בידי הרשויות המקומיות להביא להפחתת הבירוקרטיה המקומית ולהקלה בהתמודדות עם הרגולטורים האזוריים.

תהליך העבודה

במסגרת העבודה הוקם צוות אשר כלל כ-25 מומחים מקרב חברות תעשייה, מנהלי אזורי תעשייה, אשכול נגב מזרחי ואשכול נגב מערבי, נציגי רשויות מקומיות, נציגי מגזר שלישי וגופי תעסוקה ועוד.

'צוות המומחים' התכנס לסדרה של 4 מפגשי השולחן העגול בנושא 'עתיד התעשייה בנגב' למפגשי ביניים בהתאם לצורך. בנוסף התקיים תהליך היועצות, אשר הזמין כ-130 מומחים ובעלי עניין בתחומי התעשייה, הכלכלה, החברה והאקדמיה בנגב.⁷

במסגרת השולחן העגול נבחנו כלי המדיניות הקיימים היום שמטרתם להביא לעידוד הקמת תעשייה בנגב, זאת במטרה לזהות ולאפיין האם כלים אלו מספקים, מהם

⁵ לפירוט על הרפורמה ברישוי עסקים <http://regulation.gov.il/RESHA>

⁶ להחלטת ממשלה 1007 מינואר 2016 לקידום הרפורמה ברישוי עסקים

https://www.gov.il/he/Departments/policies/2016_dec1007

⁷ קישור לאתר היועצות: <https://negev.insights.us/1001>

הכלים החסרים ולבחון דרכים למיטוב הכלים הקיימים. זאת על מנת לקדם את התעשייה בנגב.⁸

כמו כן, התמקדנו **בשאלה "באילו צעדי מדיניות ברמת הממשלה והשלטון המקומי יש לנקוט בכדי לשמר ולפתח את מגזר התעשייה בנגב כעוגן תעסוקתי וכלכלי מרכזי בעתיד?"** שאלה אשר הופנתה גם לבעלי העניין הרבים אשר לקחו חלק באתר ההיוועצות.

נייר עמדה זה התמקד בצרכים המיידיים של התעשייה כמו גם בסוגיות הקשורות לצרכים הצפויים של תעשיות העתיד. עניינו המרכזי של נייר עמדה זה, שיפור המדיניות הקיימת לצורך שימור ופיתוח מגזר התעשייה בנגב, תוך מתן דגש להטמעת הייצור המתקדם והאוטומציה בתעשייה הדרומית.

התוצר הסופי הינו תוצאה של חשיבה רב מגזרית הכוללת את התעשייה, הרשויות המקומיות וארגוני חברה אזרחית. אנו רואים בהמשך שיתוף הפעולה בין המגזרים השונים, דבר חשוב אשר שיש לעודדו ולחזקו.

רשימת המומחים שלקחו חלק בשולחן העגול:

יוהן אטלן, מנכ"ל מועצת הנגב, **אביב חצבני**, מנהל מרחב דרום התאחדות התעשיינים, **עידית אלחסיד**, Community, **ארז קמה**, מנהל קשרי קהילה כ"ל, **נעם כהן**, מתמחה, מרכזת עבודת שולחן, מועצת הנגב, **אבי ניב**, פולג תעשיות פלסטיק (1998) בע"מ, **גבי שלו**, דביק אגודה שיתופית חקלאית בע"מ, **אבינעם שקד**, מנכ"ל שריונית חסם ויו"ר מרחב דרום בהתאחדות התעשיינים, **שלום פלמר**, תדיטל, **משה פאול**, מנהל פארק תעשייה עידן הנגב, **טל סלובו**, מעגל החיים והתעסוקה, **סאד אליאס**, מנהל פרויקטים איגוד רשויות אשכול הנגב המזרחי 2015 בע"מ, **אורי פינטו**, מנכ"ל אשכול נגב מערבי, **אמנון בן דהן**, לשעבר מנכ"ל נאות חובב, מטה התאחדות התעשיינים, **רוני מנינגר**, עצמאית בתחום ההכשרות המקצועיות, **חנית ליבוביץ**, אדמה מכתשים בע"מ, **פנינה אביטל**, מנהלת קשרי מעסיקים במרכז לאודר לקידום התעסוקה בנגב, **מוחמד אבו עשיבה**, מנהל ריאן מחוז דרום, **נופר זוהר** (ב"כ **יניר**

⁸ לטבלת כלי המדיניות המלאה ראה נספח כלי מדיניות.

אהרונוסון, סמנכ"לית בחברת פולישק, **עידן זוארץ**, סמנכ"ל תפעול ומנהל מפעלי ישראל בחברת סודהסטרים, **יאנה קרייטמן**, מרכזת תחום הכשרה ותעסוקה, אגף עבודה ומשאבי אנוש בהתאחדות התעשיינים, **יואל רובין**, מנהל היחידה לפיתוח כלכלי אשכול נגב מזרחי, **ליאת בוויקו-עובדיה**, מנחה.

התוצר הסופי והמלצות המדיניות:

במסגרת ההיוועצות, ובהתאם למטרות המוגדרות של העבודה, 'זוקקו' שמונה תובנות עיקריות, בהן דנו בהרחבה במסגרת השולחן העגול ואשר על בסיסן גובש נייר העמדה המוצג לפניכם.

תובנות אלו התרכזו לכדי נייר מדיניות והמלצות אשר התמקד לשלושה שדות עיקריים:

- (1) היתרון הנגבי.**
- (2) חסמי רגולציה וביורוקרטיה.**
- (3) פיתוח הון אנושי.**

נייר המדיניות מאפיין בצורה מפורטת את האתגרים והחסמים עימם מתמודדת התעשייה הדרומית כיום, וכן מהם כלי המדיניות הממשלתיים **והמקומיים** המהווים יתרון יחסי ו/או חסרים במטרה לייצר יתרון מובהק להמשך צמיחתה של התעשייה הקיימת וכן בהתפתחותה של תעשייה חדשה ומתקדמת.

נייר המדיניות כולל בתוכו התייחסות רבה לאתגרים עימם מתמודדת התעשייה הדרומית בפרט, ומתוך הבנה כי חלק ניכר מהאתגרים משותפים לכלל התעשייה הישראלית. מתוך כך, עלה פעם אחר פעם הצורך ב'יתרון נגבי' ייחודי ומובהק במטרה לייצר עדיפות ברורה בפני המשקיעים בתעשייה הישראלית להקמת פעילותם בתעשייתית בנגב.

כך לדוגמא, אחד האתגרים שאופיינו הינו כי חלק קטן בלבד מכלי המדיניות, המענקים, התמריצים וכלי הסיוע הממשלתיים הינם ייעודים לנגב ומייצרים יתרון יחסי (למשל: "מסלול נגב מזרחי" להקמה והעתקת מפעלי תעשייה ברשויות דימונה – ערד – ירוחם), ואילו האחרים מאופיינים בהתאם למפת אזורי פיתוח.

כמו כן, נתן נייר המדיניות דגש מיוחד באשר ליתרונות וההשפעות של התפתחות התעשייה הנגבית על הסביבה הכלכלית הנגבית ועולם התעסוקה הנגבי להגברת

הגיוון התעסוקתי וליצירת מוביליות חברתית דרומית המסתמכת על צמיחה תעשייתית כלכלית.

צוות ההיגוי שם דגש מיוחד במסגרת נייר מדיניות זה על ההבנה כי הצלחת יישום התוכנות תלויה בחיזוק הרשויות המקומיות בנגב כ'רשויות תומכות תעשייה' לצד 'תעשייה תומכת חברה'.

מבט משווה – הסביבה העסקית והרגולטורית בישראל ובהשוואה בינלאומית⁹

כחלק בלתי נפרד מכתובת נייר המדיניות, שמה לעצמה וועדת ההיגוי למטרה להבין את הסביבה העסקית – רגולטורית הישראלית כולה, זאת מתוך הבנה כי רב המשותף על השונה באתגרי התעשייה הישראלית כולה והתעשייה הדרומית בפרט.

מבט משווה לעולם

1. בהתאם לדו"ח הוועדה בציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית עלה כי "בהשוואה בינלאומית, עפ"י נתוני ה-OECD, **חלק התעשייה (שעוסק בייצור) בתוצר בישראל עמד על 13.4% בשנת 2015**, ונמצא בטווח המדינות המפותחות – מעל ארה"ב (12.3%), ניו – זילנד (11.9%), צרפת (11.4%) ובריטניה (9.7%), **ומתחת למוצע האיחוד האירופי (16.1%)**, הכולל בין היתר את שוודיה (17%), אוסטריה (18.9%) וגרמניה (23.1%)...

... כמו כן, התעשייה בישראל מתמודדת עם עלויות נוספות הכרוכות בייצור בישראל, כגון: עלויות רגולציה חריגות בקרב מדינות ה-OECD, עלויות הנובעות מהמצב ביטחוני הייחודי וכן עלות עבודה הולכת וגדלה, הנובעת בין היתר מהתפתחות הכלכלית של מדינת ישראל לצד מחסור בכוח אדם מיומן"

במסגרת עבודת הצוות ובחינת המחלקה למחקר כלכלי בהתאחדות התעשייתיים, לא ניתן לכמת את חלקה של התעשייה הדרומית מתוך התוצר הדרומי הספציפי, זאת לאור מורכבות המגזר העסקי ופעילותו.

לשם הדוגמא, לא מבוצעת הפרדה בתוצר ברמת חברה תעשייתית אשר מפעילה פועלים בנגב ומטה החברה פועל ממרכז הארץ.

⁹ מבוסס על מפת הדרכים למשקיע בתעשייה הישראלית וכן על דוח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית

יחד עם זאת, הנחת המוצא של הצוות הינה כי חלקה של התעשייה הדרומית מסך התוצר בנגב עומד על שיעורים דומים ומעט גבוה יותר.

יתרה מכך, דו"ח הוועדה הציבורית מאפיין אתגרים בעלי עוצמת השפעה גבוהה על התעשייה הדרומית, ובדגש על עלויות הרגולציה ועלויות הנובעות מהמצב הביטחוני. דבר המקבל ביטוי ומשנה תוקף במסגרת עבודת צוות ההיגוי כאתגרים הרלוונטיים לנגב כולו לשם חיזוק 'היתרון הנגבי'.

2. הבנק העולמי, הפורום הכלכלי העולמי וארגון ה-OECD, מודדים בדרכים שונות את איכות הרגולציה, התחרותיות וקלות עשיית עסקים. בהתאם למדדים אלו עולה כי מצבה של ישראל בינוני בהשוואה בינלאומית בשנת 2018:

א. מקום ה-54 מתוך 190 מדינות במדד Doing Business של הבנק העולמי¹⁰.

ב. מקום 41 מתוך 138 מדינות בתת מדד 'נטל הרגולציה הממשלתית'¹¹

בדו"ח התחרויות הבינלאומי של הפורום הכלכלי העולמי (יש לציין שדירוג ישראל משתפר משנה לשנה בשנים האחרונות וכי בשנת 2014 דורגה ישראל במקום 116).

השוואה בינלאומית זו מאמתת את האתגרים והחסמים שעלו במסגרת הליך ההיוועצות ומפגשי השולחן העגול.

צוות ההיגוי ער לאתגר ומתייחס לכך כהזדמנות ל'יתרון הנגבי' וליצירת סביבה עסקית נגבית תומכת תעשייה, העדיפה על הסביבה הרגולטורית הכללית בישראל וכן ביצירת הזדמנויות תחרותיות ברמה הגלובלית להקמת מפעלי תעשייה מתקדמים בנגב.

ישראל

1. בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית מספר המפעלים החדשים (המעסיקים למעלה מ-20 עובדים) שנפתחו בשנים 2013-2016 עומד על 11 מפעלים בלבד, זאת לעומת 38 בשנים 2009-2012, ו-49 מפעלים בשנים 2005-2008.¹²

¹⁰ למדד doing business של הבנק העולמי

<http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

¹¹ The Global Competitive Index, 2017-2018 edition, the World Economic Forum

¹² בהתאם למופיע במפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית

2. לצד זאת, נתוני התאחדות התעשיינים מעידים כי לצד הירידה בכמות המפעלים החדשים שקמים בישראל עלה שיעור החברות התעשייתיות שלהן פעילות יצרנית בחו"ל מ-16% בשנת 2005 לכ-30% ויותר כיום.

במסגרת דיוני צוות ההיגוי עלתה הנקודה לפיה התחרות של אזורי התעשייה בנגב ל'משיכת מפעלים חדשים' אינה מול אזורי התעשייה במרכז וצפון הארץ, אלא ברמה הבינלאומית.

לפיכך, נתן הצוות דגש בעבודתו לחזק את היתרון הנגבי ולהקל ככל שאפשר ביצירת הון אנושי איכותי והקלה ניכרת ברגולציה והבירוקרטיה.

3. בהתאם לממצאי מפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית "משך התהליך הבירוקרטי והרגולטורי להקמת מפעל חדש ו/או להרחבה של מפעל קיים נע בין 22 ל-45 חודשים (דהיינו 2 עד 4 שנים), זאת מעבר לזמן הנדרש לתכנון ובנייה בפועל וללא התייחסות למקרים פרטניים המחייבים אישורים מעבר למסלול של המפעל המאפיין שנבחן בפרויקט זה.
כלומר, משך הזמן הכולל (כולל בנייה בפועל), יכול להגיע ל-4 עד 6 שנים"

במסגרת תהליך ההיוועצות עלה כי משך הזמן להקמה ו/או הרחבת מפעל בנגב דומה ועומד על 4-7 שנים לפחות, זאת על אף מאמצי הרשויות המקומיות ואזורי התעשייה בנגב.

עוד עלה במסגרת ההיוועצות כי משך הזמן הממוצע להקמת מפעל תעשייתי במדינות מזרח אירופה, המזרח הרחוק והודו עומד על 8 חודשים עד שנתיים!

נושא זה יוצג באופן מפורט במסגרת השדה 'חסמי רגולציה ובירוקרטיה בהקמה, הרחבה וניהול חברה תעשייתית בנגב.

4. בהתאם לממצאי דו"ח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית "סקטור התעשייה אחראי ליצירת כ-350 אלף משרות שכיר, המהוות כ-10% מסך משרות השכיר בכלל המשק, כאשר בחינת התפלגות המועסקים בתעשייה לפי מחוזות, מראה כי משקלה של התעשייה בתעסוקה בפריפריה ובהכנסות

מארנונה שאינה למגורים לרשויות המקומיות באזורים אלה, גבוה מאשר במרכז הארץ"

כחלק מעבודת צוות ההיגוי לעתיד התעשייה בנגב קיבלה סוגיית ההון האנושי דגש משמעותי.

5. עוד בהתאם לממצאי הוועדה עלה כי "מדד חשוב לתחרותיות של התעשייה הישראלית הוא רמת הפיריון של התעשייה הישראלית, הנמדדת באמצעות התוצר התעשייתי לשעת עבודה. ככלל, רמת הפיריון במשק הישראלי היא כ- 76% מממוצע ה-OECD, אך באופן יחסי רמת הפיריון של התעשייה הישראלית לעומת ממוצע מדינות מפותחות נבחרות גבוהה יותר"

כחלק מעבודת צוות ההיגוי לעתיד התעשייה בנגב קיבלה סוגיית ההון האנושי לצד הקמת Industrial Clusters, תוך מתן דגש משמעותי על תכנון עתידי להקמת תעשיות מקדמות, מוטמעות תהליכי ייצור מתקדם, בנגב. זאת לצד ביצוע מהלכים לשמירה ויצירת הון אנושי איכותי בנגב.

רקע – סקירת מצב התעשייה הדרומית כיום

1. התעשייה הדרומית מונה כיום כ-1,100 מפעלי תעשייה ובתי מלאכה, המהווים כ-8% מסך מפעלי התעשייה בישראל. מפעלי התעשייה בדרום הינם מעסיק משמעותי, לאחר המגזר הציבורי, ומועסקים בהם כ-80,000 עובדים ישירים¹³, המהווים כ-20% מסך המועסקים בתעשייה בישראל וכ-15.7% מסך המועסקים בדרום.

2. חשוב לציין כי כל עובד ישיר בתעשייה מביא להעסקת 3 עובדים נוספים במגזר המסחר והשירותים והמגזר הציבורי, כך שהפעילות התעשייתית הדרום מביא ליצירת עוד כ-250,000 משרות נוספות באופן עקיף¹⁴.

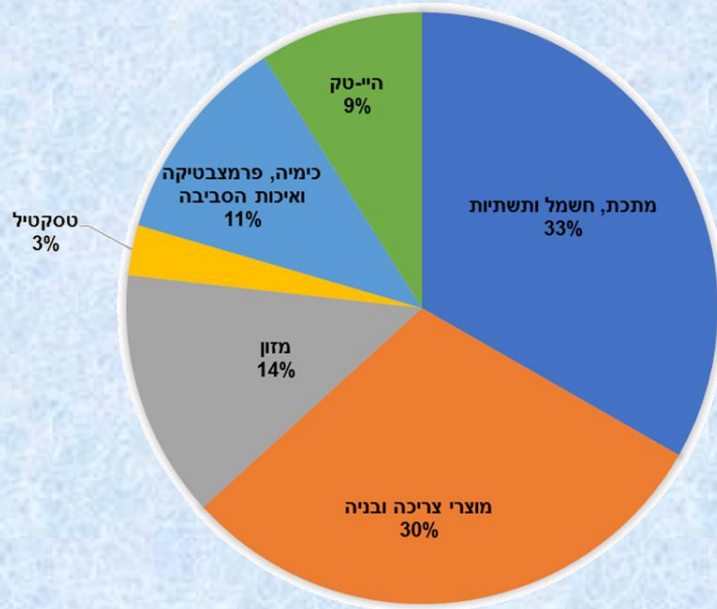
3. המכירות השנתיות של התעשייה בדרום עומדות על 85.15 מיליארד ₪, מתוכן מייצאת התעשייה כ-49%, השווים ל-42 מיליארד ₪ בשנה, המהווים 25% מסך היצוא התעשייתי השנתי בישראל.

4. התפלגות המפעלים, המועסקים, הפדיון והשכר לעובד בתעשייה לפי מחוזות (2016)

מפעלים	מועסקים	הפדיון התעשייתי (מיליוני ₪) 2013	שכר חודשי ממוצע למועסק (2013)
8%	33%	11,296	10,500 ₪
2%	2.4%	163,568	11,360 ₪
22%	25.5%	103,266	14,083 ₪
26%	12%	51,705	12,166 ₪
9%	18%	85,136	14,750 ₪

¹³ נתוני סקר תעשייה 2014, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
¹⁴ בהתאם לנתוני התאחדות התעשיינים בישראל

5. התפלגות מפעלי התעשייה במרחב דרום והנגב

6. ענפי תעשייה מרכזיים בדרום, משקל התפוקה הגולמית לפי ענפים, 2013:

מפת הדרכים לעתיד ופיתוח התעשייה בנגב המלצות מדיניות

מפת הדרכים והמלצותיה דנה בשאלה "באילו צעדי מדיניות ברמת הממשלה והשלטון המקומי יש לנקוט בכדי לשמר ולפתח את מגזר התעשייה בנגב כעוגן תעסוקתי וכלכלי מרכזי בעתיד?"

מפת הדרכים מאפיינת בצורה מפורטת את האתגרים והחסמים עימם מתמודדת התעשייה הדרומית כיום, וכן מהם כלי המדיניות הממשלתיים והמקומיים המהווים יתרון יחסי ו/או חסרים במטרה לייצר יתרון מובהק להמשך צמיחתה של התעשייה הקיימת וכן בהתפתחותה של תעשייה חדשה ומתקדמת.

עניינו המרכזי של נייר עמדה זה, שיפור המדיניות הקיימת לצורך שימור ופיתוח מגזר התעשייה בנגב, תוך מתן דגש להטמעת הייצור המתקדם והאוטומציה בתעשייה הדרומית.

התוצר הסופי הינו תוצאה של חשיבה רב מגזרית הכוללת את התעשייה, הרשויות המקומיות וארגוני חברה אזרחית. אנו רואים בהמשך שיתוף הפעולה בין המגזרים השונים, דבר חשוב אשר שיש לעודדו ולחזקו.

במסגרת ההיוועצות, ובהתאם למטרות המוגדרות של העבודה, 'זוקקו' שמונה תובנות עיקריות, בהן דנו בהרחבה במסגרת השולחן העגול ואשר על בסיסן גובשו המלצות מפת הדרכים.

1. היתרון הנגבי

סקירה

מפת הדרכים לעתיד ופיתוח התעשייה בנגב בהובלת מועצת הנגב והתאחדות התעשיינים - מרחב דרום, יוצאת מתוך נקודת ההנחה כי לנגב ישנם יתרונות יחסיים מובהקים בהשוואה למחוזות האחרים ברחבי המדינה. יתרה מכך, מועצת הנגב, בהובלת הרשויות המקומיות, שמה לעצמה למטרה לייצר יתרונות 'נגביים' מובהקים נוספים, כגון: הקמת שדה התעופה הבינלאומי בנבטים. סוגיית 'היתרון

הנגבי' להקמת חברות תעשייה ברחבי הנגב יחזור עצמו במסגרת מסקנות העבודה כולה, בין אם מצוי ובין אם נדרש ליצרו.

הדרך הנבחרת להצגת ה'יתרון הנגבי' בעבור התעשייה הינו באמצעות ניתוח SWOT לנגב. ניתוח זה שימש את הצוות בעת גיבוש ההמלצות למנהיגות האזורית, באשר לפעולות לביצוע להשגת המטרות והיעדים.

ניתוח SWOT נגב

2. חסמי רגולציה, ביורוקרטיה, תשתית ותכנון עתידי

רקע

במהלך תהליך ההיוועצות וכן במהלך דיוני השולחן העגול של צוות ההיגוי עלה הנטל הרגולטורי והביורוקראטי כחסם מהותי.

נטל זה קיבל ביטוי בזוויות הסתכלות שונות, הן ברמת הרשות המקומית ואזורי התעשייה בפיתוח תשתיות אזוריות (בדגש תחבורה), הן ברמת הסיוע לתעשיין הבודד בהתמודדות מול הרגולציה והביורוקרטיה שאינה במגרשן של הרשויות המקומיות והן ברמת התעשיין הבודד אשר נתקל בסבך רגולטורי מהותי.

כפי שפורט בסקירת התעשייה הישראלית, סוגיות אלו אינן ייחודיות לנגב ומהוות אתגר משמעותי בכל רחבי המדינה.

דו"ח הוועדה בציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית ציין כי "בהשוואה בינלאומית, עפ"י נתוני ה-OECD, **חלק התעשייה (שעוסק בייצור) בתוצר בישראל עמד על 13.4% בשנת 2015**, ונמצא בטווח המדינות המפותחות – מעל ארה"ב (12.3%), ניו – זילנד (11.9%), צרפת (11.4%) ובריטניה (9.7%), **ומתחת למוצע האיחוד האירופי (16.1%)**, הכולל בין היתר את שוודיה (17%), אוסטריה (18.9%) וגרמניה (23.1%)...
... כמו כן, התעשייה בישראל מתמודדת עם עלויות נוספות הכרוכות בייצור בישראל, כגון: עלויות רגולציה חריגות בקרב מדינות ה-OECD..."

כמו כן, בהתאם לפרסומי הבנק העולמי, הפורום הכלכלי העולמי וארגון ה-OECD, ישראל **במקום ה-54 מתוך 190 מדינות במדד Doing Business**¹⁵, וכן **מקום 41 מתוך 138 מדינות בתת מדד 'נטל הרגולציה הממשלתית'**¹⁶ בדו"ח התחרויות הבינלאומי של הפורום הכלכלי העולמי.

בנוסף, בהתאם לממצאי מפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית "משך התהליך הביורוקרטי והרגולטורי להקמת מפעל חדש ו/או להרחבה של מפעל קיים נע בין 22 ל-45 חודשים (דהיינו 2 עד 4 שנים), זאת מעבר

¹⁵ למדד doing business של הבנק העולמי

<http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

¹⁶ The Global Competitive Index, 2017-2018 edition, the World Economic Forum

לזמן הנדרש לתכנון ובנייה בפועל וללא התייחסות למקרים פרטניים המחייבים אישורים מעבר למסלול של המפעל המאפיין שנבחן בפרויקט זה.
כלומר, משך הזמן הכולל (כולל בנייה בפועל), יכול להגיע ל-4 עד 6 שנים".

כל אלו עלו לדיון במסגרת מספר תובנות הפורסות את חסמי הרגולציה והבירוקרטיה.

2.1. תכנון ותשתיות אזוריות

סקירה

כיום, מתמודדות הרשויות המקומיות בנגב, התושבים והמגזר העסקי עם היעדר תכנון תשתיתי דרומי באשר לגידול האוכלוסייה בנגב, ליצירת מנועי צמיחה כלכלית (במקום שחיקה כלכלית) וליצירת מטרופולין אזורי – כלכלי משגשג המושתת על תעשייה מתקדמת, תיירות ומגזר מסחר ושירותים מפותח.

לאור זאת, עלה במסגרת עבודת הצוות הצורך ליצירת תשתית פעולה אסטרטגית הכוללת תכנון הוליסטי, חברתי ותשתיתי לנגב, אשר יביא בין היתר בחשבון:

- (1) תכנון אזורי עתידי להתפתחות והרחבת ישובים קיימים וחדשים.
- (2) תכנון אזורי ועתידי של אזורי תעסוקה ותעשייה, מוטי חדשנות והתמחות שוק (פירוט בתובנת Industrial Clusters).
- (3) תכנון תחבורתי עתידי, בדגש תחבורה ציבורית.
- (4) סוגיות חברתיות וקהילתיות.
- (5) תרבות ופנאי.

תחבורה ציבורית

הצוות נתן דגש מיוחד, בהיבטי התכנון הנוכחי והעתידי, לאתגרי הניידות ונגישות התחבורה הציבורית לאזורי ופארקי התעשייה, זאת לאור היותם חסם (או הזדמנות במענה נכון) להמשך פיתוח הנגב ולניידות ושילוב עובדים, תושבי הנגב.

יש לתכנן מערכת תחבורה ציבורית ופרטית התואמת את הצרכים של תושבי הנגב בהתאם למוקדי התעסוקה והתעשייה, בדגש על תנועה מהישובים למרכזי התעסוקה (גם אם אינם סמוכי הישוב)

- א. יש לתגבר בצורה משמעותית את קווי התחבורה הציבורית לאזורי תעשייה.
- ב. יש לחייב תכנון מערך תחבורה ציבורית בתוך אזור התעשייה כבר בשלבי התכנון, לאחר מתן הקצאות הקרקע למפעלים, באחריות משרד התחבורה והרשות המקומית.
- ג. כמו כן, יש לחייב את הגעתם של קווי התחבורה הציבורית לאוכלוסיות היעד (מופיע בפירוט בתוכנית הגיוון התעסוקתי)
- ד. בנוגע לאזורי תעשייה קיימים, יש לקיים ריענון בהתאם לצרכים העולים מהשטח אחת לשלוש שנים בהובלת משרד התחבורה ומנהלות אזורי תעשייה.
- ה. יש לבחון בנייתה של רכבת קלה. כלי תחבורה ירוק, זול, מהיר, נקי ונגיש המשמש להסעת המונים ממרכזי המגורים האיכותיים בנגב למרכזי התעסוקה העיקריים.

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) מעבר צה"ל דרומה.
- (2) הקמת שדה התעופה בנבטים.
- (3) הסכמי גג להרחבת הישובים הקיימים.
- (4) שטחים פנויים להקמת אזורי תעסוקה.
- (5) תשתית גז טבעי מפותחת יחסית לאזורים אחרים.

חסמים לטיפול

- (1) תלות בתקציבים ממשלתיים.
- (2) היעדר נגישות תחבורה ציבורית אפקטיבית.
- (3) היעדר שיתוף ציבור מספק ע"י מוסדות התכנון והבניה.

כלי מדיניות

- (1) התבססות על החלטת ממשלה 2118 להפחתת הנטל הרגולטורי והבירוקרטי.

מענקים וכלי סיוע קיימים:

- (1) תקצוב ממשלתי להסכמי גג.
- (2) תקצוב ממשלתי להקמת אזורי תעסוקה ותעשייה באזורי פיתוח

המלצה לביצוע

(1) הקמת צוות תכנון משותף לכלל בעלי העניין בנגב, לרבות: רשויות מקומיות, מועצת הנגב, התאחדות התעשיינים, מנהלי אזורי תעשייה, משרד הכלכלה והתעשייה וכד'.

רמת פעילות : אזורי

(2) ביצוע תכנון עתידי של הסכמי גג וטכניות אסטרטגיות.

רמת פעילות : מדיני

(3) ביצוע תכנון עתידי של אזורי תעסוקה ותעשייה, לצד מיצוי האזורים הקיימים.

רמת פעילות : מדיני

(4) ביצוע תכנון נוכחי ועתידי לתחבורה ציבורית יעילה וליצירת 'יתרון נגבי'

משמעותי

רמת פעילות : מדיני

2.2. נטל רגולטורי ובירוקרטי בהקמה, הרחבה וניהול מפעל תעשייתי

סקירה

במסגרת תהליך ההיוועצות ומפגשי צוות ההיגוי עלתה סוגיית הנטל הרגולטורי והבירוקרטי בהקמה, הרחבה וניהול מפעל תעשייתי בנגב.

יצוין כי חסמים אלו אינם ייחודיים לנגב או לתעשייה, אלא מאפיינים את חסמי המגזר העסקי כולו ברחבי ישראל.

הדבר מקבל חיזוק משמעותי במסגרת דו"ח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית¹⁷:

"ככלל, נטל רגולטורי מייצר עלויות עודפות למגזר העסקי, אשר דוחק השקעות תומכות

פריון פוטנציאליות בשל העלות והזמן הנדרש מהעסק, ודוחף מתחרים קטנים ובינוניים אל

מחוץ לשוק ובכך תורם להעלאת רמת הריכוזיות ורמת המחירים...

התאחדות התעשיינים ומשרד הכלכלה והתעשייה, ביצעו סקר בסיוע חברת Deloitte, למיפוי החסמים הרגולטוריים המרכזיים לתפיסת נציגי התעשייה.

מסקר זה עולה כי הקשיים המרכזיים העומדים בפני התעשייה הינם רגולציית בטיחות אש, תחום רישוי העסקים, תכנון ובנייה והרגולציה הסביבתית.

חסמים רגולטוריים משמעותיים אחרים שצוינו הם בתחום הקצאת הקרקע לתעשייה, ייצוא וייבוא לצרכי ייצור וסוגיות שונות בשוק התעסוקה.

הממשלה נוקטת בשנים האחרונות צעדים רבים על מנת להפחית את הנטל הרגולטורי והבירוקרטי. **בין צעדים אלה יש לציין את החלטת ממשלה 2118,**

מיום 22 לאוקטובר 2014, בנושא הפחתת הנטל הרגולטורי אשר הניחה את **התשתית לתהליכי טיוב הרגולציה בישראל.** כמו כן, במשרד ראש הממשלה,

הוקם אגף טיוב רגולציה, שתפקידו לייצר תשתיות, לגבש מתודולוגיה ולהנחות את המשרדים בכל הנוגע ליישום ההחלטה.

¹⁷ עמוד 69 לדוח הוועדה

בנוסף, ממצאי מפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית מאמתים גם הם את הנטל המוגבר בתהליכי הקמה והרחבת מפעלים באומרים "משך התהליך הביורוקרטי והרגולטורי להקמת מפעל חדש ו/או להרחבה של מפעל קיים נע בין 22 ל-45 חודשים (דהיינו 2 עד 4 שנים), זאת מעבר לזמן הנדרש לתכנון ובנייה בפועל וללא התייחסות למקרים פרטניים המחייבים אישורים מעבר למסלול של המפעל המאפיין שנבחן בפרויקט זה.

כלומר, משך הזמן הכולל (כולל בנייה בפועל), יכול להגיע ל-4 עד 6 שנים."

סה"כ הזמן הנדרש לתהליך הביורוקרטי בהקמת מפעל הוא 22-45 דהיים כשנתיים עד ארבע שנים

במסגרת תהליך ההיוועצות עלה כי משך הזמן הכולל להקמת מפעל בנגב עומד על 4-7 שנים, באופן דומה ל'מסקנות מפת הדרכים הרגולטורית למשקיע בתעשייה הישראלית'.

יתרה מכך, אתגרים אלו עלו לא אחת גם מפי מנהלי אזורי התעשייה עצמם המנסים לסייע לתעשייה בתחומם בהצלחה חלקית בלבד.

כמו כן, עלה באופן מובהק הנטל הרגולטורי והביורוקראטי עמו נאלצים מפעלי התעשייה להתמודד בעת חידוש וקבלת רישיון עסק, בדגש על דרישות כיבוי אש, המשרד להגנת הסביבה, משרד הבריאות ודרישות הרשויות המקומיות.

חיזוק משמעותי מתקבל ממקומה הלא מחמיא של ישראל במדד Doing Business של הבנק העולמי, בו היא במקום ה-54 מתוך 190 מדינות במדד¹⁸.

¹⁸ למדד doing business של הבנק העולמי

<http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

יצוין כי הנטל הבירוקראטי והרגולטורי מהווה את ההפך המוחלט מעידוד היזמות, ופוגע אנושות בהתפתחות היזמות, התעשייה והכלכלה. המסקנה בנושא זה היא שמבנה ועומס עול הבירוקרטיה עשוי להפחית באופן ניכר את שאיפות היזמות של תושבי האזור ובכך, לפגוע בפוטנציאל ההתפתחות הכלכלית של האוכלוסייה (Sørensen, 2007).

'רשות מקדמת תעשייה'

הצוות נתן דגש מיוחד לנכונותן הגדולה של הרשויות המקומיות לפתח ולקדם את התעשייה, ולהגביר את 'היתרון הנגבי' הקיים.

ישנה חשיבות ליצירת סביבה מקומית תומכת לתושבים ולמעסיקים, ולהתאים את השירותים הניתנים לתושב, כך שיתאמו את שעות העבודה, בדגש: חינוך מותאם שעות עבודה, נגישות תחבורתית, חיי פנאי, תרבות ומסחר 'סמוכי אזור תעסוקה'. דבר אשר יסייע ביצירת מטרופולין 'נגבי', אשר יביא תעסוקה איכותית בתעשייה וימשוך תושבים נוספים ויסייע בהשאת בוגרי האקדמיה. כמו כן, על כל רשות שמקדמת תעשייה לפעול לסטנדרטיזציה למפעלים הקיימים בתחומה וכן בהקמת מפעל חדש, זאת על מנת לקצר תהליכים.

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) נכונות הרשויות המקומיות להקל בנטל הבירוקרטיה באחריותן, **בדגש על ועדות התכנון והבנייה המקומיות.**
- (2) רתימת המרכז לשלטון מקומי.
- (3) הקמת מינהלת משותפת לאזורי התעשייה באשכול נגב מזרחי
- (4) תשתית רגולטורית קיימת להקלה בבירוקרטיה במסגרת החלטה 2118 להפחתת הנטל הרגולטורי והבירוקרטי והחלטה 1007 ליישום הרפורמה ברישוי עסקים.

חסמים לטיפול

- (1) עיכוב ביישום החלטות ממשלה 2118 ו-1007.
- (2) רגולציה ובירוקרטיה בתחום רישוי עסקים שאינם בסמכות הרשויות המקומיות (כיבוי אש, הגנת הסביבה וכד')
- (3) היעדר מענקים וכלי סיוע ממשלתיים ייעודיים לנגב (להוציא מסלול דימונה – ערד – ירוחם).
- (4) היעדר וודאות עסקית לתעשייה, ההיי-טק והיזמים בנגב.

כלי מדיניות

(1) החלטות ממשלה 2118 ו-1007.

מענקים וכלי סיוע קיימים¹⁹ (באדום המסלולים שאינם פעילים באופן רציף):

(1) **הקצאות קרקע בפטור ממרכז (מינהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה).**

(2) **מענקי השקעה בהיקף 20% ומס מופחת בשיעור 7.5% מתוקף חוק עידוד השקעות הון (רשות ההשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה)**

(3) **זירת ייצור מתקדם (רשות החדשנות במשרד הכלכלה והתעשייה).**

(4) **מסלול מענקים להגדלת הפריון (רשות ההשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה).**

(5) **מסלול ייצור מתקדם לתעשייה (רשות ההשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה).**

(6) **מסלול מענקים דימונה – ערד – ירוחם (רשות ההשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה).**

המלצה לביצוע

(1) **קיצור משכי הזמן בוועדות התכנון והבניה המקומיות במתן היתרי בנייה להקמת תעשייה. מטרה – הקמת מפעל תעשייתי בנגב תוך 24 חודשים (כולל בנייה)**

רמת פעילות: מקומי - אזורי

(2) **פישוט הליכים בירוקראטיים במחלקות רישוי עסקים, הנדסה וארנונה ברשויות המקומיות**

¹⁹ לריכוז המענקים וכלי הסיוע הממשלתיים [לחץ כאן](#)

רמת פעילות : מקומי – אזורי

(3) הקמת one stop shop באזורי התעשייה והרשויות המקומיות, יחד עם משרד הכלכלה והתעשייה, למתן שירות וליווי מקצועי בהליכי הקמת מפעל ורישוי עסקים. לרבות מתן סמכויות מול הרגולטורים האזוריים (כיבוי אש, הגנת הסביבה, משרד הבריאות)
רמת פעילות : אזורי – מדיני

(4) הגברת ההיוועצות עם אגף טיוב הרגולציה במשרד ראש הממשלה במסגרת תהליכי הפחתת הנטל הרגולטורי, מתוקף החלטת ממשלה 2118.
רמת פעילות : מדיני

(5) יצירת 'אמנת שירותים'²⁰ (SLA) בין הרשויות המקומיות, אזורי התעשייה והתעשיינים. ויצירת 'תו תקן' למיתוג הרשויות בנגב כ'רשות מקדמת תעשייה ותעסוקה'.

²⁰ ראה נספח א' – לאמנת שירות

2.3. אשכולות תעשייתיים (Industrial Clusters)

סקירה

כיום, פועלים בדרום ארבעה מודלים עיקריים בהקמה וניהול של אזורי תעשייה, בישראל בכלל ובנגב בפרט:

1. אזור תעשייה עירוני – שטח מוניציפאלי המצוי תחת רשות מקומית אחת, בעל תב"ע ייעודית לפעילות תעשייתית בלבד, ומתופעל ע"י הרשות המקומית ו/או החברה הכלכלית של הרשות באופן ישיר. אין הכרח כי ישנו מנהל אזור התעשייה ולעיתים קרובות מדובר במינוי של 'עובד הרשות המקומית'.

2. פארק תעשייה משותף – שטח מוניציפאלי משותף לכמה רשויות מקומיות, בעל תב"ע תעשייה בלבד, המצוי בניהולה של חברה מנהלת ייעודית לפארק התעשייה. החברה המנהלת אמונה על תחזוקתו השוטפת של הפארק ומתן שירות למפעלים השוכנים בתחומו, בין אם על חשבון הארנונה ובין אם בתמורה לדמי ניהול נוספים המשולמים ע"י 'דיירי הפארק'.

3. פארק תעסוקה – שטח מוניציפאלי משותף לכמה רשויות מקומיות, בעל תב"ע משולבת לתעשייה, מסחר ומשרדים. פארק התעסוקה מצוי בניהולה של חברה מנהלת ייעודית, המספקת שירותים לדיירי הפארק בין אם על חשבון הארנונה ובין אם בתמורה לדמי ניהול נוספים המשולמים ע"י 'דיירי הפארק'.

4. מועצה מקומית תעשייתית – אזור תעשייה המשמש כשטח מוניציפאלי עצמאי וכמועצה מקומית עצמאית, בה ה'תושבים' הינם מפעלי התעשייה.

מעבודת הצוות לבחינת פעילות פארקי התעשייה השונים, בדגש על מנהלי אזורי התעשייה שלקחו חלק, ובהתאם לסקרים אותם מבצעת התאחדות התעשיינים, עולה כי ישנו יתרון כלכלי וניהולי משמעותי לקיומם של פארקי תעשייה ותעסוקה משותפים, הפועלים תחת חברה מנהלת מוסדרת, אשר מספקת שירותים מוניציפאליים ושירותים נוספים למפעלי התעשייה הפועלים בתחומם, זאת לצד ביצוע תחזוקה שוטפת של פארק התעשייה.

יחד עם זאת, עלו שוב ושוב אתגרי מנהלי אזורי התעשייה בבואם לסייע למפעלים בתחומם בתחומי הקמת מפעל, קבלת רישיון עסק והתמודדות עם הרגולציה והבירוקרטיה.

מנהלי אזורי התעשייה מציינים באופן מפורש כי על מנת לסייע באופן אפקטיבי למפעלי התעשייה, יחד עם ניהול יעיל של אזור התעשייה ופיתוחו, נדרשת למנהלי אזורי התעשייה הסמכות לצד האחראיות בניהול פארקי התעשייה ולסיוע למפעלים השונים בתחומם.

כמו כן, ניתן דגש מיותר על הפרויקט המבוצע באשכול נגב מזרחי להקמת מנהלת משותפת לאזורי התעשייה, זאת מתוך הרציונל לפיו ניהול משותף יביא ליתרון לגודל, חסכון בעלויות וגיזול בשירות ושביעות הרצון של חברות התעשייה הפועלות באזורי התעשייה. פתרון זה מהווה פתרון אפשרי לטיפול וניהול אזורי התעשייה הקטנים, הקיימים בתחומי הרשויות המקומיות.

- לאור זאת, עלה במסגרת עבודת הצוות הצורך ליצירת תשתית פעולה אסטרטגית הכוללת תכנון הוליסטי, חברתי ותשתיתי לנגב, אשר יביא בין היתר בחשבון:
- (1) הצורך ל'שדרוג' אזורי תעשייה קיימים והשוואתם לפארקי התעשייה החדשים.
 - (2) מיצוי שטחי התעשייה והמסחר באזורים הקיימים – להנחת הצוות ישנם עשרות אלפי דונמים לא מנוצלים.
 - (3) מנהלות אזורי תעשייה בעלות סמכויות ואחריות בתחזוקה ופיתוח אזורי התעשייה, לצד מתן שירותים לחברות הפועלות בפארק.
 - (4) תכנון אזורי עתידי להתפתחות והרחבת ישובים קיימים וחדשים.
 - (5) תכנון אזורי ועתידי של אזורי תעסוקה ותעשייה, מוטי חדשנות והתמחות שוק (פירוט בתובנת Industrial Clusters).
 - (6) תכנון תחבורתי עתידי, בדגש תחבורה ציבורית.
 - (7) סוגיות חברתיות וקהילתיות.
 - (8) תרבות ופנאי.

Industrial Clusters²¹

הצוות נתן דגש מיוחד, בהיבטי התכנון העתידי, את הצורך המהותי בהקמת 'אשכולות תעשייתיים' (industrial clusters), בדומה לאשכולות הפועלים במדינות, כגון: גרמניה, תורכיה, קנדה, ארה"ב, בריטניה ועוד.

ייחודם של האשכולות התעשייתיים הינם באופן ניהולם כמרכז פעילות עסקית המכוון שוק כלכלי ייחודי (כדוגמת שוק הרכב), בו מצויים כלל הספקים, היצרנים, חברות ההיי-טק, מרכזי החדשנות, מרכזי ההכשרה והאקדמיה.

פעילות 'נגבית' דומה הינה החיבור בין פארק ההיי-טק בבאר שבע לבין אוניברסיטת בן גוריון, לחילופין, הקמת הפארק המוטורי במ.א. בני שמעון בו יוקמו גם מרכזי חדשנות ומו"פ.

באופן זה, יותאם תכנון הפארקים, מיקומם ומיקודם בהתאם למאפייני האזור ותושבים מחד, ולהתאמת השירותים הנדרשים לתמיכה בפעילות עסקית זו מאידך. כמו כן, הצעד יאפשר למנהיגות האזורית להתמקד בהבאת תעשייה עתידית מוכוונת שוק יעד, זאת לצד שימור היתרונות היחסיים בתעשייה הנוכחית ופיתוחה.

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) קרקעות ושטחים פנויים המאפשרים תכנון עתידי לצד שדרוג הקיים.
- (2) פעילותם של אשכול נגב מערבי ואשכול נגב מזרחי כבסיס ליצירת שיתופי פעולה וניהול אזורי משותף
- (3) הקמת שדה התעופה בנבטים.
- (4) הסכמי גג להרחבת הישובים הקיימים.
- (5) תשתית גז טבעי מפותחת יחסית לאזורים אחרים.

חסמים לטיפול

- (1) מודל ניהולי חדשני להקמה וניהול פארקי תעשייה
- (2) היעדר נגישות תחבורה ציבורית אפקטיבית.

²¹ An industrial cluster is an environment in which interconnected businesses, suppliers and associated institutions of a certain field are located next to one another. Their focus is to increase productivity, drive innovation and stimulate new businesses.

- (3) צורך בתיאום והסכמת מספר משרדי ממשלה וגופים רגולטוריים (מינהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה, משרד התחבורה, המועצה הארצית לתכנון ובנייה ועוד)
- (4) צורך בתיאום והסכמות בין הרשויות המקומיות ויצירת בסיס חוקי לפעילות מינהלות אזורי התעשייה ככפופות לרשויות השותפות מחד וכגוף עצמאי וסמכותי מאידך.
- (5) יצירת תחבורה ציבורית יעילה, נגישה ואפקטיבית לפארקי התעשייה והתעסוקה לצורך 'קירוב' הישובים האחד לשני.

כלי מדיניות

- (1) הקמת אזורי תעשייה במימון ממשלתי, באמצעות מינהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה.

מענקים וכלי סיוע קיימים:

- (3) תקצוב ממשלתי להסכמי גג.
- (4) תקצוב ממשלתי להקמת אזורי תעסוקה ותעשייה באזורי פיתוח

המלצה לביצוע

- (1) בחינת ישימות פעילותה של המנהלת המשותפת באשכול נגב מזרחי כמודל לניהול אזורי תעשייה חד ראשונים
רמת פעילות : אזורי
- (2) יש לקבל את סך שטחי התעשייה והמסחר הפנויים והעתידיים ממנהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה ורשות מקרקעי ישראל
רמת פעילות : מדיני
- (3) בחינת הקמת Industrial Clusters כפיילוט בדרום.
רמת פעילות : מדיני
- (4) קיצור משכי הזמן בוועדות התכנון והבניה המקומיות במתן היתרי בנייה להקמת תעשייה.
רמת פעילות : מקומי - אזורי
- (5) פישוט הליכים בירוקראטיים במחלקות רישוי עסקים, הנדסה וארנונה ברשויות המקומיות

רמת פעילות : מקומי – אזורי

(6) הקמת one stop shop באזורי התעשייה והרשויות המקומיות, יחד עם משרד הכלכלה והתעשייה, למתן שירות וליווי מקצועי בהליכי הקמת מפעל ורישוי עסקים. לרבות מתן סמכויות מול הרגולטורים האזוריים (כיבוי אש, הגנת הסביבה, משרד הבריאות)
רמת פעילות : אזורי – מדיני

3. תעסוקה, הון אנושי, מיתוג התעשייה ומיתוג הנגב

רקע

בשנים האחרונות חווה המשק הישראלי גאות כלכלית ורווחה כלכלית שלא היו כדוגמתן, המתבטאת באחוזי אבטלה נמוכים באופן היסטורי (4.2% ארצי), וירידה ביחס חוב – תוצר. יחד עם זאת, הפערים החברתיים המתעצמים בין השכבות החלשות לבין העשירון העליון, מעמידים את תושבי הנגב והרשויות המקומיות באתגר משמעותי, אשר בניהול נכון ניתן להופכו ליתרון נגבי מובהק.

בהתאם לממצאי דו"ח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית:

"סקטור התעשייה אחראי ליצירת כ-350 אלף משרות שכיר, המהוות כ-10% מסך משרות השכיר בכלל המשק, כאשר בחינת התפלגות המועסקים בתעשייה לפי מחוזות, מראה כי משקלה של התעשייה בתעסוקה בפריפריה ובהכנסות מארנונה שאינה למגורים לרשויות המקומיות באזורים אלה, גבוה מאשר במרכז הארץ".

בהתאמה, התעשייה הדרומית מעסיקה כ-80,000 עובדים באופן ישיר, המהווים כ-15.7% מסך המועסקים בנגב, ומביאים ליצירת כ-250,000 משרות נוספות באופן עקיף במגזר המסחר והשירותים.

שוק העבודה והתעסוקה הנוכחי מעמיד את התעשייה בפני אתגר משמעותי, זאת לאור הסיבות הבאות:

1. **משק המצוי בתעסוקה מלאה**, דבר ה'לוחץ' את הביקוש לעובדים והשכר כלפי מעלה.
2. **היעדר כוח אדם מיומן וטכנולוגי לתעשייה**, בין היתר, בשל חוסר התאמה בין צרכי התעשייה לבין מסלולי הלימוד.
3. **היעדר הכשרות מקצועיות עדכניות ורלוונטיות**.
4. **חוסר התאמה בין לימודי ההנדסה וההנדסאות לצרכי התעשייה והיי-טק**.
5. **ההתפתחויות הטכנולוגיות וכניסת הייצור המתקדם והאוטומציה לתעשייה**, המביאים להתעצמות הפערים בין המיומנויות הקיימות אצל העובדים לבין צרכי התעשייה.
6. **רמת פריון נמוכה בתעשייה הישראלית**, זאת בהתאם לממצאי הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית, במסגרתו עלה כי "מדד חשוב לתחרותיות של התעשייה הישראלית הוא רמת הפריון של התעשייה הישראלית, הנמדדת באמצעות התוצר התעשייתי לשעת עבודה.

ככלל, רמת הפיריון במשק הישראלי היא כ- 76% מממוצע ה-OECD, אך באופן יחסי רמת היריון של התעשייה הישראלית לעומת ממוצע מדינות מפותחות נבחרות גבוהה יותר"
7. מיתוג התעשייה כ'מסורתית', 'מיושנת' 'Low Tech'.

כל אלו, מעמידים את התעשייה באתגר משמעותי בגיוס, הכשרה ופיתוח עובדים, וכן ביצירת גרעין ניהולי – טכנולוגי – מקצועי, אשר יהווה את 'חוד החנית' בתעשייה הנוכחית בעתיד וכן בתעשייה המתקדמת אשר תקום בנגב בעתיד.

כיום, מצויה התעשייה הדרומית במחסור אקוטי של כ-1,700 עובדים, בתפקידים שונים: עובדי ייצור, מפעילי מכונות, מפעילי CNC, רתכים, מסגרים, חשמלאים, הנדסאים, מהנדסים.

לצד זאת, השינוי שעוברת ותעבור התעשייה עם כניסת הייצור המתקדם, האוטומציה, טכנולוגיות המידע והבינה המלאכותית מביאים לשינוי מהותי בסביבת העבודה בתעשייה מחד ולשינוי במיומנויות הנדרשות מהעובדים מאידך.

בהתאמה, יעמדו בשנים הקרובות מגוון משרות בסיכון בינוני עד גבוה, זאת בדגש על משרות רצפת ייצור ללא הכשרה והשכלה, עבודות מונוטוניות. לצד זאת, יעלה הצורך בתעשייה במשרות המשלבות ידע טכני והבנה במערכות מחושבות.

הצוות שם דגש מיוחד בהצלחת שדה זה ובחיזוק הקשר בין החברה – הכלכלה – התעסוקה – התעשייה, בנושא ראשון במעלה שיש לקדמו במטרה להביא לנגב אשר יהווה מוקד ומטרופולין של חדשנות, יזמות, תעשייה מתקדמת וצמיחה כלכלית.

3.1. מיתוג התעשייה בנגב והעובד בתעשייה

סקירה

כיום, מתמודדת התעשייה הישראלית בכלל והדרומית בפרט מתדמית בעייתית המאפיינת אותה כמיושנת, מונוטונית, "Low-Tech" ומסורתית, שאינה תואמת את העידן הנוכחי ורצון הדור הצעיר (דור ה-Y ודור ה-Z).

התעשייה עברה ועוברת שינויים טכנולוגיים משמעותיים, עם כניסת אוטומציה ומערכות מידע לתחומן. התעשייה השתנתה ומשתנה ומתאימה עצמה לאתגרי הדור הנוכחי והתחרות הגלובלית, ולמעשה הגבול בין התעשייה והיי-טק מיטשטש ומונח 'התעשייה המסורתית' הופך את ללא רלוונטי שכן ההיי-טק והייצור המתקדם הביאו את התעשייה לעולמות ההיי-טק.

מיתוג הנגב, התעשייה בנגב והעובד בתעשייה

הצוות נתן דגש מיוחד לצורך להביא למיתוג התעשייה כמתקדמת, כמוקד להזדמנויות תעסוקתיות בסביבה טכנולוגית מתקדמת ומאתגרת, דבר שיביא להפיכת התעשייה ל'יתרון נגבי' מובהק, זאת במקום 'חסרון יחסי'.

כמו כן, התמקד הצוות בצורך להביא למיתוג מחדש של העובד בתעשייה, במטרה למשוך צעירים.

על המיתוג להיות מותאם לקהלי היעד, ומגובה בהזדמנויות ואופק קריירה אמיתי בתעשייה.

לצד זאת, רואה הצוות את הצורך האמיתי לסייע בידי התעשייה והמעסיקים להתמודד בכלים ניהוליים ומקצועיים עם המעבר הבין-דורי.

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) מגוון גופים המקדמים תעסוקה בנגב.
- (2) מערכת חינוך טובה באופן יחסי במרבית יישובי הנגב.
- (3) פעילות ענפה של עמותת 'תעשיידע' ברחבי הנגב.
- (4) פעילות המרכז הטכנולוגי בבאר שבע.
- (5) פעילות המכללה הטכנולוגית בבאר שבע.

חסמים לטיפול

- (1) השקעה כספית בפרויקט לשינוי מיתוג התעשייה, העובד בתעשייה והנגב.
- (2) צורך בתיאום והסכמת מספר משרדי ממשלה (משרד החינוך, משרד העבודה והרווחה ומשרד הכלכלה והתעשייה)

כלי מדיניות

אין

מענקים וכלי סיוע קיימים:

אין

המלצה לביצוע

(1) ביצוע פרויקט תקשורתי נרחב למיתוג התעשייה, העובד בתעשייה והנגב.
רמת פעילות : אזורי - ארצי

3.2. הון אנושי איכותי

סקירה

כיום, מצויה התעשייה הדרומית במחסור אקוטי של כ-1,700 עובדים, בתפקידים שונים: עובדי ייצור, מפעילי מכונות, מפעילי CNC, רתכים, מסגרים, חשמלאים, הנדסאים, מהנדסים.

יצוין, כי המחסור בעובדים טכנולוגיים מקצועיים בתעשייה, הינה בעיה בישראל כולה בפרט ומגמה בכלל העולם המפותח בכלל.

המחסור בעובדים טכנולוגיים ומיומנים בתעשייה נובע ממגוון סיבות שלובות:

1. **משק המצוי בתעסוקה מלאה**, דבר ה'לוחץ' את הביקוש לעובדים והשכר כלפי מעלה.
2. **היעדר הכשרות מקצועיות עדכניות ורלוונטיות**, דבר המביא לפער במיומנויות הקיימות אצל העובדים.
3. **חוסר התאמה בין לימודי ההנדסה וההנדסאות לצרכי התעשייה וההיי-טק.**
4. **ההתפתחויות הטכנולוגיות וכניסת הייצור המתקדם והאוטומציה לתעשייה**, המביאים להתעצמות הפערים בין המיומנויות הקיימות אצל העובדים לבין צרכי התעשייה.
5. **מיתוג התעשייה כ'לואו-טק' ומיושנת.**

כל אלו, מביאים לרמת פריון נמוכה בתעשייה הישראלית, זאת בהתאם לממצאי הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית, במסגרתו עלה כי "מדד חשוב לתחרותיות של התעשייה הישראלית הוא רמת הפיריון של התעשייה הישראלית, הנמדדת באמצעות התוצר התעשייתי לשעת עבודה. ככלל, רמת הפיריון במשק הישראלי היא כ- 76% מממוצע ה-OECD, אך באופן יחסי רמת הפיריון של התעשייה הישראלית לעומת ממוצע מדינות מפותחות נבחרות גבוהה יותר".

ללא טיפול עומק, פער הפיריון רק ילך ויתעצם עם השינויים שעוברת התעשייה עם כניסת הייצור המתקדם, האוטומציה, טכנולוגיות המידע והבינה המלאכותית.

בהתאם לדו"ח הוועדה הציבורית לחיזוק כושר התחרות של התעשייה הישראלית²²

"בתוך כך, **התעשייה חווה מחסור בכוח אדם מיומן בין היתר בשל חוסר ההתאמה בין צרכיה לבין מסלולי הלימוד ברמות השונות.** הפערים מתעצמים על רקע התפתחויות טכנולוגיות תכופות, אשר בין היתר, **מביאות לשינוי באופי המשימות הנדרשות מהעובד מעבודות רוטיניות וחזרתיות לעבודות התומכות ומשלימות את עבודת המכונות (תחזוקת המכונות, טיפול בתקלות, בקרה וכו).** כמו כן, קשיים אלה צפויים להתגבר בשל תחילת פרישתם של יוצאי בריה"מ לשעבר אשר מהווים חלק משמעותי מכוח העבודה המיומן בתעשייה בעת זו... להיות והתעשייה הישראלית תלויה במידה רבה בעמידתה בקידמת הטכנולוגיה על מנת לשמור על כושר התחרותיות מול העולם, למחסור בכוח אדם מיומן יש השפעה שלילית על יכולתה לעשות כך. **ניתן לציין כי בסקר שערכה הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, בקרב התעשייתיים, נמצא כי החסם הראשון להעלאת הפיריון, שצוין בקרב הנשאלים בסקר, היה זמינות הון אנושי מיומן.** אשר בוחנים את כוח האדם המיומן הנדרש לתעשייה, ניתן לבחון זאת כרצף המתחיל בתקופת הלימודים, ובפרט לחינוך הטכנולוגי בגיל התיכון (הטווח הארוך), לאחריו ההשכלה הטכנולוגית (טווח בינוני) ולבסוף תחום ההכשרות המקצועיות ושדרוג ההון האנושי (טווח קצר)"

לאור היעדר ההשכלה הטכנולוגית הרלוונטית והיעדר ה- skills המתאימים אצל העובדים, נדרשת התעשייה לשאת על גבה את ביצוע ההכשרה וההתאמה של

²² עמוד 50 לדו"ח הוועדה

העובדים לצרכי המשק והתעשייה, דבר אשר טומן בחובו עלויות כספיות ניכרות על גבו של המעסיק.

**חובת ביצוע שולחנות עגולים תקופתיים משותפים לתעשייה – אקדמיה –
חינוך – רשויות מקומיות – מגזר שלישי**

הצוות רואה חשיבות עליונה להגברת השיח בין כל בעלי העניין בעולמות ההשכלה, ההכשרה והתעסוקה. זאת במטרה לייצר מערכת דינמית ומעודכנת המתאימה עצמה למגמות השוק, המעסיקים ושאיפות הדרו הצעיר.

הרפורמה במכללות הטכנולוגיות:

יצוין בהיבט זה כי בתחילת שנת 2018 הוחלט ע"י משרד האוצר ומשרד העבודה והרווחה על רפורמה במכללות הטכנולוגיות במטרה להביא למיצוי הפוטנציאל וליצירת אלטרנטיבה מקצועית ברמה גבוהה לאוכלוסיות שעד היום לא קיבלו הכשרה ברמה מספקת, והבטחת כוח אדם ברמה גבוהה שיאפשר את הגדלת הפריון והצמיחה במשק.

עיקרי הרפורמה

- (1) הגדרת קריטריונים מינימליים למכללה טכנולוגית, שתעמוד על 800 תלמידים לפחות על מנת למצות את משאבי המערכת בצורה אופטימלית ולהגדיל את ההשקעה בכל סטודנט.
- (2) תוספת תקציב של 200 מיליון ש"ח לצד תוספת של 225 מיליון שקל עבור תשתיות ופיתוח.
- (3) יצירת ריבוד בתואר ההנדסאי, הכולל הסכמה כטכנאי לאחר שנה והנדסאי לאחר שנתיים.
- (4) קידום הכרה בהכשרות מקצועיות.
- (5) יצירת אופק ללימודי המשך מתקדמים להנדסאים וקידום מסלולי מעבר למערכת ההשכלה האקדמית על ידי הכרה בלימודי הטכנולוגיים לצורך לימודים אקדמיים.

**הצוות רואה חשיבות עליונה לעמוד על חלקה של ההשכלה הטכנולוגית
בנגב במסגרת תקצוב ממשלתי זה, תוך התאמת השינויים לצרכי השטח
הספציפיים של התעשייה ועולם התעסוקה בנגב.**

כלי מדיניות, מענקים וכלי סיוע קיימים:

המדינה רוויה בכלי מדיניות ומענקים ממשלתיים בעולמות ההכשרה והתעסוקה, זאת במטרה לסייע בידי מפעלי התעשייה בהכשרה ופיתוח עובדיהם. להלן הכלים:

א. **הכשרות מקצועיות במימון המדינה** // משרד העבודה והרווחה
משרד העבודה והרווחה, באמצעות מכללת עתיד, מבצעים הכשרות מקצועיות רחבות לדורשי עבודה 'בלתי מקצועיים' במגוון תחומים.

בין ההכשרות: חשמל, CNC, ריתוך, מסגרות ועוד.

ב. **מסלול "הכשרה בחניכות" – סטארטר** // משרד העבודה והרווחה וג'וינט ישראל

תכנית הכשרות מקצועיות מקוצרות, הנמצאת בשלבי הטמעה, בשילוב הכשרה מעשית אצל תעשיינים, תוך הפעלת שירותי מעטפת לליווי תעסוקתי הן של העובדים והן של המעסיקים.

מימון מלא של ההכשרה ע"י המדינה

ג. **מסלול "כיתה במפעל"** // משרד העבודה והרווחה
תכנית הכשרה מקצועית הכוללת לימודים עיוניים ומעשיים לדורשי עבודה המתבצעת בהתאם לדרישות מעסיקים שעולות מן השטח. במסגרת התכנית, ניתנת האפשרות למעסיקים להכשיר דורשי עבודה בלתי מקצועיים, כאשר בסיום ההכשרה מתחייב המעסיק לקלוט את הבוגרים לעבודה במשרה מלאה במקצוע הנלמד לתקופה שלא תפחת משנה.

מימון מלא של ההכשרה ע"י המדינה

ד. **מסלול "הכשרה פנים מפעלית" (OJT)** // משרד העבודה והרווחה
מסלול להכשרת עובדים ישראלים תוך כדי עבודה בפועל בענפי התעשייה והשירותים, כאשר תקופת ההכשרה נעה בין חודש לשישה חודשים והמעסיק מתחייב להמשיך ולהעסיק את אותם עובדים לתקופה מצטברת של 12 חודשים לפחות.
בתקופת ההכשרה התלמיד מקבל שכר בגין עבודתו מהמעסיק.

המדינה משתתפת במימון עלות השכר וכן במימון חונך מקצועי ממקום העבודה שילווה את העובדים החדשים.

ה. **פיילוט "הכשרה בהתאמה"** // שירות התעסוקה
ביצוע הכשרות קצרות מאוד, תוך תפירת חליפה ייעודית למעסיק או לקבוצת מעסיקים. המעסיק הינו חלק בלתי נפרד מבניית מסלול ההכשרה והוא שותף לבניית תכני ההכשרה, גיוס ומיון המשתתפים, כך שההכשרות מבוצעות בהתאם לצרכיו.

בסיום הקורס לא מתקבלת תעודת הסמכה ואורכה של ההכשרה כחודש אחד בלבד
שירות התעסוקה משתתף במימון הקורסים.

ו. **פיילוט "שוכרים למעסיק"** // שירות התעסוקה
התוכנית באה במטרה לגשר על הפערים בין המיומנויות והכישורים של העובד לבין צרכי המפעלים, בעת גיוס עובד חדש למפעל.
החזר של 6,000-15,000 ₪ לתקופה של עד חצי שנה - למעסיקים שקולטים ומכשירים עובדים חדשים לתחום המתכת/מכונות לארגון.

ז. **מסלול לקליטת עובדים חדשים בתעשייה** // משרד הכלכלה והתעשייה
מגוון מסלולי סיוע במסגרתם מקבלים המעסיקים מענק בשיעור ממוצע של 25% מעלות השכר למשך 30 חודשים, זאת בעבור קליטת עובדים חדשים בתעשייה.

מפעלים הנהנים מהטבות לפי חוק עידוד השקעות הון אינם יכולים לקבל מענק במסגרת מסלולים אלו.

חסרונות מסלולי ההכשרה ומענקי התעסוקה

- (1) **תוכניות לימוד שאינן תואמות** את צרכי השוק במסלולי ההכשרה המקצועית.
- (2) **השתת אחריות ההכשרה על המעסיקים.**
- (3) **כלל התוכניות אינן נותנות מענה לעובדים קיימים**, לצורך פיתוח עובדים קיימים ויצירת מסלולי קריירה בתעשייה.
- (4) **לוחות זמנים ארוכים לפתיחת הכשרות.**
- (5) **בירוקרטיה מרובה בהגשת טפסי הבקשה וקבלת המענקים.**

(6) היעדר תקציב מספק (בדגש על מסלול ONJ)

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) פוטנציאל תעסוקה וצמיחה במגזר הבדואי.
- (2) מערכת חינוך טובה באופן יחסי במרבית יישובי הנגב.
- (3) השכלה גבוהה מפותחת באופן יחסי.
- (4) ריכוז מפעלי תעשייה לפי ענף (דגש: מתכת, כימיה, פלסטיק, אלקטרוניקה)
- (5) הרפורמה במכללות הטכנולוגיות כהזדמנות ליצירת שינוי חיובי בנגב.

חסמים לטיפול

- (1) צורך בתיאום והסכמת מספר משרדי ממשלה (החינוך, העבודה והכלכלה והתעשייה)

המלצה לביצוע

- (1) הקמת שולחן רב מגזרי תקופתי בין האקדמיה – ההשכלה הטכנולוגית – התעשייה – הרשויות המקומיות – גופי התעסוקה בנגב.**
זאת במטרה להביא לשיח ושינויים דינמיים בהכשרה וההשכלה בהתאם לצרכי השוק המשתנים.
רמת פעילות: אזורי
- (2) יש להביא לנציגות ה'נגב' במסגרת הרפורמה במכללות הטכנולוגיות**
רמת פעילות: ארצי
- (3) יש להביא להתאמת כלי המדיניות, המענקים וכלי הסיוע הממשלתיים**
כך שיתאמו את צרכי המעסיקים בנגב.
רמת פעילות: ארצי
- (4) יש לבנות מסלול סיוע לתעשייה בנגב לבניית 'מסלולי קריירה' לעובדי התעשייה**
רמת פעילות: אזורי
- (5) יש לבחון מעבר למודל 'בית ספר צמוד אזור תעשייה' להכשרת עובדים**
בהתאם לצרכים האזוריים הספציפיים של המפעלים הפועלים באותו האזור.

דבר המקבל חשיבות יתרה לאור המלצת הצוות לתכנון עתידי של
Industrial Clusters
רמת פעילות : אזורי

(6) יש להביא ליצירת תחזית משרות עתידיות בתעשייה בטווח של 24 חודשים, זאת במטרה לאפשר ביצוע הכשרות מקצועיות מבעוד מועד.
רמת פעילות : אזורי

3.3. יצירת הנהגה מקומית

סקירה

כיום מתמודדת התעשייה וההיי-טק עם העדר כ"א משכיל ואיכותי כגרעין עתידי לתפקידי ניהול בכיר ומחקר ופיתוח בתעשייה ובהיי-טק, דבר המאופיין בנסיעת 'מלח הנגב' למרכז הארץ וכן בפתיחת מחלקות המו"פ והניהול הבכיר במרכז.

מן העבר השני, עולה הטענה בקרב מפעלים וחברות היי-טק על הקושי המשמעותי בגיוס מהנדסים ובעלי תארים מתקדמים במשרות מו"פ, ניהול והנדסה.

בין היתר, ניכר כי רוב מוחלט של בוגרי ההנדסה והתארים במוסדות הלימוד האקדמאיים בנגב מעתיקים את מגוריהם למרכז הארץ. זאת לאור העובדה שאינם רואים בנגב אלטרנטיבה ראויה להתפתחות מקצועית וכלכלית.

לאור זאת, נדרשת קפיצת מדרגה שתאפשר בבניית כוח אדם מקומי איכותי ליצירת פוטנציאל לבניית שדרה ניהולית מקומית בתעשייה המקומית. השקעה זו תאפשר התפתחות ארוכת טווח של עובדי התעשייה בדרגי ביניים וברגלי ניהול. יצירת הנהלה מחוברת למקום, תייצר יציבות בקרב כוח האדם המקומי ותייצר הזדמנויות חדשות להתפתחות מקצועית עבור עובדים מקומיים.

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) השכלה גבוהה מפותחת באופן יחסי.
- (2) רמת חיים, תרבות וחינוך גבוהות באופן יחסי, דבר המאפשר אלטרנטיבת מגורים נאותה.

חסמים לטיפול

- (1) פערי השכר בין המרכז לנגב.
- (2) מיתוג הנגב, התעשייה והעובד בתעשייה (ראה תובנה V)

כלי מדיניות, מענקים וכלי סיוע קיימים:
טרם גובשו.

המלצה לביצוע

- (1) יש ליזום תוכנית מתמחים לבוגרי הנדסה ותארים מתקדמים בנגב, בשילוב מענקי התמדה למגורים ותעסוקה בנגב
רמת פעילות: אזורי
- (2) יש ליזום תוכנית מנטורים לליווי מהנדסים ובוגרי תארים צעירים באקדמיה ע"י בכירי התעשייה בנגב
רמת פעילות: אזורי
- (3) יש להביא להגברת החשיפה של יתרונות התעשייה בנגב בקרב סטודנטים להנדסה במוסדות האקדמאים בנגב
רמת פעילות: אזורי

3.4 גיוון תעסוקתי – Diversity

סקירה

כחלק מהשיח המעמיק שקיים הצוות עלתה לא אחת סוגיית הגיוון התעסוקתי כהזדמנות ו'יתרון נגבי' מובהק כמקדם צמיחה משמעותי של התעשייה הדרומית.

"גיוון בתעסוקה מייצר הזדמנויות לגיוס הון אנושי איכותי ממקורות שטרם מוצו, וכתוצאה מכך הוא מייצר סביבת עבודה עשירה, בעלת פוטנציאל גבוה לחדשנות וליצירתיות".²³

גיוון תעסוקתי, בדגש על שילוב מיטבי של המגזר הבדואי והמגזר החרדי, טומן בחובו יתרונות חברתיים וכלכליים משמעותיים לנגב מחד, וכן פתרון להון אנושי

²³ מתוך אתר הפורום הישראלי לגיוון בתעסוקה – [לחץ כאן](#)

איכותי לתעשייה מאידך. זאת בין היתר לאור מאפייני האוכלוסייה כשמרנים באופן יחסי ובעלי מחוברות גבוהה לנגב.

בנגב פועלים עשרות גופים המקדמים תעסוקה, הממקדים את פעילותם בהתאם לאזור גיאוגרפי, מגדר, מגזר, מצב משפחתי ומצב רפואי. **הדבר מהווה 'יתרון נגבי' שכן התשתית הבסיסית שרירה וקיימת.**

יתרונות יחסיים למיצוי

- (1) **תשתית בסיסית יציבה של עשרות גופי תעסוקה** המשרתים אוכלוסיות מגוונות בנגב (ריאן – לקידום תעסוקה בנגב, מפתח – לקידום תעסוקת חרדים, משרד הקליטה והעלייה, מרכזי צעירים, רשות מקדמת תעסוקה ועוד).
- (2) **המגזר הבדואי והמגזר החרדי** כפוטנציאל שטרם מומש ויהווה מקדם צמיחה משמעותי של התעשייה והכלכלה בנגב.

חסמים לטיפול

- (1) פערי השכלה, הכשרה (ולעיתים שפה) בקרב חלק מאוכלוסיות היעד.
- (2) פערי תרבות (שניתנים לגישור) בין המגזר הבדואי לתעשייה.
- (3) מיתוג המגזר הבדואי והחרדי בעיני התעשייה בנגב.

כלי מדיניות, מענקים וכלי סיוע קיימים:

- (1) סיוע נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה במשרד העבודה והרווחה.
- (2) סיוע, ליווי ומימון הכשרות ע"י ריאן לקידום תעסוקת בדואים.
- (3) סיוע, ליווי ומימון הכשרות ע"י מפתח לקידום תעסוקת חרדים.
- (4) כלל הכלים הממשלתיים להכשרה ותעסוקה כפי שמופיעים בתוכנה IV (לרבות ההצעות לשינוי).

המלצה לביצוע

- (1) **יש ליזום הקמת מעונות יום בפארקי התעשייה במטרה להגביר את תעסוקת החד הוריים בתעשייה.**
רמת פעילות : אזורי
- (2) **יש ליזום תוכנית 'נגבית' כוללת לשילוב מגזרים שונים בתעסוקה, לרבות יצירת אינטגרציה למעסיקים למיצוי כלל הזכויות והמענקים.**
רמת פעילות : אזורי